

la revista de l'Escola Sant Gervasi
abril 2015

Editorial

Sovint la rutina, l'atragament, els entreteniments i les demandes constants de la societat supertecnificada en la qual vivim fan que ens oblidem de practicar aquella activitat essencialment humanitzadora que és el pensament contemplatiu o, si voleu, filosòfic. Perdem així la capacitat d'admirar-nos davant fets extraordinaris dels quals formem part. Extraordinari és, per exemple, que cadascú de nosaltres existeixi, constituït per bilions d'àtoms agrupats d'una forma inexplicablement servicial, disposats a participar en els milers de milions de processos cooperatius necessaris per mantenir-nos íntegres i permetre'ns seguir essent qui som; àtoms que, aïllats, no passen de ser partícules sense vida ni consciència. Extraordinari és que els àtoms que tan gentilmente s'agrupen a la Terra per formar éssers vius siguin exactament els mateixos àtoms que es neguen a fer-ho en d'altres parts de l'univers. Allà fan tota la resta, que no és poc. Sense ells no hi hauria ni planetes, ni estels, ni llum, ni calor...

No menys extraordinari és el fet que, si som vius, ara, en la segona dècada del segle XXI, és perquè som beneficiaris d'una enorme sort biològica. Dels milers i milers de milions d'éssers vius que han existit a la Terra des dels inicis, gairebé un 99% es van extingir fa temps. Nosaltres estem al final d'una llarguíssima successió de supervivents que al llarg de 3.800 milions d'anys no van parar de modificar-se per continuar existint. Alguns dels nostres avantpassats van tenir aletes i nedaven pels fons marins, d'altres volaven i posaven ous, d'altres tenien una llengua bífida, d'altres van ser grans com un cavall, d'altres petits com un ratolí, d'altres van viure dalt dels arbres, d'altres es van aixecar per caminar sobre dues cames... Les seves formes i condicions de vida van ser molt diverses i cap d'ells va morir abans de lliurar una petita càrrega de material genètic a la parella adequada en el moment oportú per contribuir a una innumerable sèrie d'engendraments que, casualment, ha desembocat en nosaltres. Dit d'una altra manera, les possibilitats que arribéssim a existir eren poquíssimes, però aquí hi som, jo escrivint aquestes ratlles i vosaltres llegint-les. La xamba és encara més gran si considerem que una lleu alteració en la línia evolutiva de què som resultat hauria fet que fóssim molt diferents de com som ara. Potser no tindríem intel·ligència racional ni consciència, viuríem sota terra i ens alimentaríem de cucs.

La vida és un fenomen fascinant i presenta una immensa varietat de formes i d'estratègies d'adaptació al medi i de perpetuació. N'hi ha que són extremadament simples i n'hi ha que són extraordinàriament complexes. Simples són, per exemple, les amebes, éssers unicel·lulars que es poden permetre el luxe de ser autosuficients en un món hostil per les cèl·lules que van per lliure. Això és possible perquè contenen més ADN que d'altres tipus de cèl·lules. La majoria de les amebes ni tan sols necessiten un altre subjecte de la seva espècie per replicar-se. Senzillament es divideixen segons un procés anomenat meiosi. Entre els éssers vius més complexos ens trobem nosaltres, els humans. Com la majoria de les cèl·lules del planeta, les que componen els nostres cossos s'associen i col·laboren constituint un organisme, un tot en què cada petit boci de vida, cada teixit, cada òrgan té la seva funció i contribueix a una existència i a una plenitud comunes.

Aquest esquema col·laboratiu està present també en el nostre tarannà d'espècie i, pel que sembla, ha estat definitiu per a l'aparició i el desenvolupament de la nostra intel·ligència i del nostre caràcter social i, amb ells, d'uns grans avantatges que ens han permès, no només adaptar-nos eficaçment al medi natural sinó, fins i tot, arribar a adaptar-lo als nostres requeriments. Si hi ha un tret que ens defineix i ens diferencia d'altres espècies és que, generació darrera generació i no sense fracassos i daltabaixos, ens hem aixecat sobre nosaltres mateixos per arribar més lluny i esdevenir sempre més del que érem. I així hem creat llenguatges, societats, estats, eines, tècniques, ciències, creences, ètiques, lleis, institucions... Tot plegat ha anat configurant aquell cúmul de sabers i maneres de fer i de raonar que rep el nom de cultura.

De tots aquests fets extraordinaris, se'n parla a diari a la nostra escola d'una o altra manera. Conèixer-los és fonamental, no per aprovar exàmens o fer treballs acadèmics, sinó per comprendre què som, d'on venim i què suposa ser humà; per apreciar la vida en el seu immens valor, tant la pròpia com la dels altres éssers amb què compartim el planeta; per entendre que no podem maltractar el planeta ni espoliar indiscriminadament els seus recursos naturals –això si no volem acabar formant part d'aquell 99%–; per tenir una visió més àmplia i generosa de la humanitat... Tot el que s'estudia, es viu, s'aprèn a l'Escola és part d'una gran història que comprèn l'aventura de la nostra espècie i la nostra aventura particular d'individus. I no hi ha res que ens faci més savis i més humans que aturar-nos de tant en tant per pensar en la nostra existència, contemplar el que ens envolta, admirar-nos, interrogar-nos i voler comprendre.

En aquest número de Xarpants us proposem fer una mirada admirativa sobre els animals i les relacions que mantenen amb ells. Com nosaltres, ells també són fruit d'aquest fenomen fascinant que és la vida.

Animalons

Els nens i les nenes de P4 i de P5 pinten animalons. La Júlia, la Clàudia, el Daniel, el Guillem, l'Ariadna, el Roger... Un gat, un peix, un ocell, un porquet... i una tortuga també! Mirades particulars i traços de molts colors, i una màgia que és doble i molt antiga, la de l'animal viu i la de l'animal representat.

Si m'ho demanes, t'ho explico

Com neixen els
peixos?

Per què hi ha animals
grans com balenes i
petits com formigues?

Per què les girafes
tenen colls tan llargs?

Hem fet aquestes pre-
gundes a nens i nenes
de 3r de Primària i,
és clar, s'ho han passat
d'allò més bé responent-
les. Ells són així: si els ho
demanes, t'ho expliquen.

El cérvol

La Coral del Cicle Inicial de Primària
també volia fer una contribució a aquest
número de Xarpants dedicat als animals.
Va regirar el seu repertori i va trobar una
cançó tradicional que parla d'un cérvol.

Que bé que sona!

Tigres, formigues i orangutans

3 entretots poemes dels alumnes de 3r de Primària

Un entretots poema es fa així: s'aplega una colla de nois i noies, se'ls fa una pregunta suggeridora que dóna el tema de la composició, es recullen les respostes, s'organitzen sense massa premeditació, s'hi afegeix a tot plegat alguna paraula de connexió si cal... El resultat d'aquest procés acostuma a ser sorprenent. En aquest cas concret, els autors dels entretots poemes han estat alumnes de 3r de Primària, i el tema eren els animals

Les ratlles dels tigres

Tenen ratlles els tigres
perquè els queden genials,
perquè volen ser originals.
I és que són molt presumits.
i es volen semblar a les abelles.
Potser porten ratlles
perquè un cotxe els va atropellar.
Seran per camuflar-se
o perquè s'han pintat com a pallasos.
Per què tenen ratlles els tigres?

Dos orangutans parlen

Dos orangutans parlen.

De què parlen?

De les seves xicotes,
d'un sandvitx de plàtan

que es van menjar,

de com de malament es porten els seus fills,
en el menjar que han de preparar els seus fills,
dels xumets dels seus fills,
de quina roba es posaran,
de a què volen jugar,

En fi... del sol i de les coses del sol.

S'usen amb persones que pateixen algun tipus de malaltia,
com per exemple la paràlisi cerebral o els trastorns de la
relació i comunicació que es donen en l'autisme.

Somnis de formiga

Les formigues somien treballar a l'hivern,
en la gana que sempre passen,
en menjar-se un banquet en un palau,
en ser més grans per menjar-se la gent.

Somien en coses petites,
com dominar el món o en ser milionàries,
o en patates, bròquil i col.

Onomatopeies animals

Les **onomatopeies** són **paraules** que no només signifiquen un so, sinó que, a més a més, l'imiten. Algunes de les onomatopeies es refereixen als **sons** que fan els **animals**. Com que són convencionals, varien d'una llengua a una altra. Així els gossos borden diferent si ho fan en anglès (**woof- woof**), francès (**ouaf-ouaf**), castellà (**guau-guau**) o català (**bub-bub**).

El mateix passa amb els gats, que fan **mew** en anglès, **miaou** en francès, **miau** en castellà i **mèu** en català. Tot practicant llengües, els alumnes de 5è de Primària han **miolat** i **bordat** en diferents idiomes.

Per cert, els **galls** en català fan **quiquiri-quic**, en francès **cocorico** i en japonès... **kokekokkoo!**

miau ?

... ?

... ?

ouaf ?

miaou ?

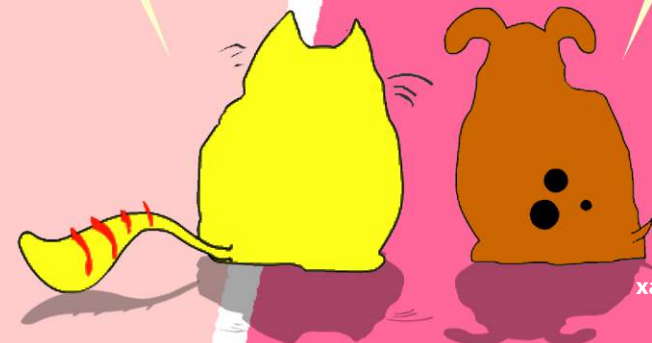

... ?

... ?

wau ?

Una amistat particular

Hi ha amistats de molts tipus. La que establim amb els animals és ben especial. Als que comparteixen amb nosaltres la nostra vida quotidiana els anomenem mascotes i, per a alguna raó misteriosa, acaben assemblant-se una mica a nosaltres. O és a l'inrevés?

Gràcies per haver-nos presentat les vostres mascotes.

Experiència amb dofins

Un treball de recerca de Batxillerat

Sóc la Sandra Núñez i he realitzat un treball de recerca per poder arribar a conèixer com és possible ensinistrar aquests fabulosos animals que són els dofins, les seves característiques, el seu mètode d'aprenentatge i el seu ús, avui en dia en teràpia per a persones discapacitades. El tema en el qual més m'he centrat és en com aprenen els dofins, quina metodologia s'ha d'utilitzar per ensenyar-los i com podem comunicar-nos amb ells. Per dur a terme de forma correcta aquest treball, em vaig dirigir a l'*Aquopolis* de Tarragona on vaig poder arribar a tractar amb aquests magnífics animals.

En general es considera que els dofins són els animals més simpàtics que hi ha. La seva gran intel·ligència i el seu caràcter amistós els han convertit en tot un símbol. Sospito que el somriure que sempre mostren ajuda bastant a crear aquesta imatge. No cal dir que en realitat no somriuen sinó que simplement tenen la boca amb una estructura similar a la del somriure dels humans. Però psicològicament a nosaltres ens captiva. Potser els taurons tindrien millor fama si enlloc de tenir la boca en una posició que recorda la de algú amb mal humor i enutjat mostressin un somriure amable.

Però, a més, els dofins presenten alguns trets fascinants, molts d'ells relacionats amb l'adaptació al medi marí. I una de les que més gràcia em va fer va ser el descobrir com s'ho feien per dormir; perquè una conseqüència de viure en un medi aquàtic és que la seva respiració no és automàtica com la dels humans, que respirem sense pensar-ho. Els dofins han de notar que tenen l'espíacle (el forat per on respiren) fora de l'aigua abans de fer una inspiració. Això ha fet que un acte reflex en els mamífers terrestres, passés a ser un acte conscient en els marins.

Però, aleshores, quan dormen, com s'ho fan? Doncs amb una reprogramació del cervell d'allò més pràctica. Contra el que pugui semblar, quan dormim el cervell no descansa. De fet, està molt actiu. Un electroencefalograma mostra activitat de diferent tipus que ha permès classificar les diferents fases del son. En realitat, encara no sabem per què necessitem dormir. Però no fer-ho porta ràpidament a estats patològics amb al·lucinacions i altres alteracions del comportament. Així doncs, sigui quina sigui la funció del dormir, aquesta és imprescindible per al cervell. I el que han fet els cervells dels dofins ha estat dormir per tandes. El cervell està dividit en dos hemisferis. Doncs bé, en els dofins primer dorm un dels dos hemisferis i després ho fa l'altre. Una curiositat és que quan un hemisferi dorm, l'ull de l'altre costat està tancat i a l'inrevés. I és que, per algun motiu, el cervell i el cos estan creuats, de manera que l'hemisferi dret controla la meitat esquerra del cos. D'aquesta manera l'animal pot respirar, nedar i vigilar.

Al llarg de la meua recerca m'he adonat que els dofins són els animals més intel·ligents que existeixen en el nostre planeta. Presenten característiques que altres mamífers no tenen, fet que els fa únics. Gràcies a la meua recerca vaig aprendre aspectes que desconeixia i eren fonamentals en aquest tema.

El treball m'ha permès reafirmar quina és la meua passió i què és el que m'ompliria fer durant la resta de la meua vida. És per això que m'ha ajudat a determinar una opció per al meu futur professional.

A més a més, l'experiència viscuda en la part pràctica d'aquest projecte ha estat fascinant, he pogut compartir moments amb aquests magnífics animals; he creat un vincle amb ells i he entès la seva forma de viure i el seu comportament.

Teràpies amb animals

Quan pensem en la relació entre animals i animals humans (nosaltres), ens vénen al cap coses com que són una font d'aliments, que ens ajuda, per a tasques de força (bous, mules, cavalls), però també que ens fan companyia, ens ajuden en la caça o la vigilància, o fins i tot desenvolupen feines “sofisticades” com els gossos pigall o de salvament.

Amb el transcurs dels anys alguns dels recursos relacionats amb la domesticació d'animals per aprofitar-ne la força han anat perdent paper, en la mesura en què la força proporcionada per les màquines ha resultat més barata (si més no, aparentment) i senzilla d'utilitzar. Al costat d'això, però, ha anat creixent la importància dels animals des del punt de les seves possibilitats com a auxiliars en funcions de tipus físic i psicològic que abans no havíem contemplat de forma sistemàtica i que han resultat de gran utilitat per a moltes persones.

Avui en dia hi ha multitud de programes terapèutics usant moltes varietats d'animals. Evidentment, gossos i cavalls que són històricament els qui tenen una relació més antiga amb els humans, són els més habituals, però no pas els únics. També els dofins han resultat ser extraordinàriament valuosos i es fan relacions terapèutiques amb ocells, peixos i fins i tot rèptils.

Podríem parlar de diversos tipus d'interaccions:

Teràpies assistides amb animals.

Hi ha sempre un terapeuta que ho porta i es documenten tots els passos. Es tracta d'obtenir millores en aspectes emocional, físics i/o socials. Tan poden buscar-se millores estrictament físiques com de la mobilitat, l'equilibri o la motricitat, com altres relacionades amb l'autoestima, l'expressió verbal o la concentració.

El més habitual és l'ús de gossos, cavalls o dofins. S'usen amb persones que pateixen algun tipus de malaltia, com per exemple la paràlisi cerebral o els trastorns de la relació i comunicació que es donen en l'autisme.

Activitats assistides amb animals.

Aquí el procés no és tan estructurat i normalment no es requereix la presència d'un terapeuta, sinó que n'hi ha prou amb la presència dels ensinistradors dels animals usats. Tindríem casos de tots coneguts com l'ús de gossos (i també ponis) per part de persones cegues i micos en cassos de paràlisi. En ambdós cassos hi ha un ensinistrament per dur a terme coses que la persona no pot fer (per exemple, veure el color d'un semàfor o obrir un calaix i treure alguna cosa), però també una “relació” que va més enllà de l'estricta pràctica. És ja molt habitual que residències

per a gent gran tinguin animals de companyia que no tan sols estimulin les persones a moure's, sinó que els donin un objectiu que els permeti lluitar contra la solitud i tornar a sentir-se necessaris. Què tenen els animals que fa que això funcioni bé?

A banda d'aspectes concrets com l'ensinistrament per dur a terme ajudes específiques, la relació amb els animals resulta més senzilla per a les persones que se senten febles i desvalgudes, ja sigui per raons físiques o psicològiques. Les relacions entre les persones són força complexes i variables. Per contra, els animals no ens jutgen, valoren ni critiquen i, quan la relació està forjada, mostren un elevat grau de lleialtat. A la vegada necessiten també que els cuidem perquè els som necessaris per satisfer les seves necessitats, mostrant-se així dependents de nosaltres i permetent que ens sentim més “forts” i segurs de nosaltres mateixos.

Probablement tots hem vist nens o adults amb dificultats per relacionar-se que, en canvi, mostren un elevat grau d'interès per animals com gats, gossos o ocells i molt especialment si aquests estan “desvalguts”.

Com més coneixem la complexitat i riquesa dels éssers vius amb qui compartim el planeta Terra més clar em sembla que hauríem de variar moltes de les actituds que tenim amb ells. Segurament la imatge de l'home com a “Rei de la Creació” ha resultat molt desgraciada, especialment si parlem d'una “monarquia” absoluta que usa i abusa dels súbdits sense cap respecte, posant la seva voluntat com a única llei.

Josep Puig

Psicòleg de l'Escola Sant Gervasi

L'extinció, la vida en perill

QUÈ ENTENEM PER EXTINCIÓ?

L'extinció és aquell procés pel qual tots els individus d'una espècie desapareixen d'un hàbitat. Això significa que una determinada espècie pot desaparèixer en un determinat lloc però seguir existint en d'altres, com podria ser el cas del llop (Canis lupus). El llop està amenaçat als Països Catalans i podria ser que finalment desaparegués, però és una espècie que habita a molts altres llocs del món i les poblacions són estables.

L'extinció d'una espècie provoca que la biodiversitat o riquesa d'espècies disminueixi, d'aquesta manera provoca un desequilibri en la natura que pot desencadenar més extincions. Aquest fenomen és resultat de la interacció entre molts factors.

LA LLISTA VERMELLA

Per a considerar si una espècie està extingida o amenaçada, els biòlegs utilitzen un seguit de dades que recullen estudis de camp i enregistraments. D'aquesta manera, s'ha elaborat un "codi" per a catalogar les espècies en funció del risc d'extinció que tenen.

L'organisme que ha elaborat aquest codi, la Unió Internacional de la Conservació de la Natura, la IUCN, també s'encarrega d'elaborar llistes de l'estat de conservació de les espècies, l'anomenada llista vermella.

L'extinció dels dinosaures, una de les 5 grans extincions, va ser provocada per l'impacte d'un meteorit.

Aquesta llista és un recull de totes les espècies conegudes amb el seu respectiu estat de conservació, agrupat en 7 categories, cadascuna amb les seves característiques per a poder classificar cada espècie segons el risc d'extinció.

Les categories d'extint es desglossen en dos apartats. El primer, extint en estat salvatge són aquelles espècies que només queden individus en espais restringits i protegits per l'home. La segona, extint significa que no hi ha cap dubte que l'espècie ha desaparegut o no queden suficients individus per a recuperar la població. Tot i això cal fer-ne un seguiment ja que s'han donat casos de redescoberta d'espècies que es creien extingides i no ho estan.

Taula de Categories de la Llista Vermella: Per ordre descendent de menor a major amenaça d'extinció.

ELS HUMANS, ELS CULPABLES DE TOT?

Els biòlegs i ecòlegs consideren que l'extinció és un procés natural, ja que abans de l'arribada de l'home ja

s'han donat 5 processos d'extinció massiva. De fet, aquestes 5 extincions van acabar amb el 75% de la flora i fauna que existia però aquest procés massiu va beneficiar que apareguessin noves espècies i grups, com per exemple els mamífers.

El llop és una de les espècies més amenaçades al nostre país.

Per a saber-nemés:

Web del IUCN: <http://www.iucn.org/>

[http://www.ccma.cat/324/Catalunya-a-ampliara-el-catalog-](http://www.ccma.cat/324/Catalunya-a-ampliara-el-catalog-despe-cies-protectes-en-perill-dextincio/noticia/320263/)

despe-cies-protectes-en-perill-dextincio/noticia/320263/

Notícia de El País:

http://cat.elpais.com/cat/2014/12/30/ciencia/1419959829_206370.html

Article en referència a l'extinció de les aus:

[http://es.materia.com/2012/10/13/la-extincion-de-aves-se-](http://es.materia.com/2012/10/13/la-extincion-de-aves-se-dispara-en-las-ultimas-decadas/)

dispara-en-las-ultimas-decadas/

National Geographic:

www.nationalgeographic.es

El caragol poma és una espècie invasora que està devastant els conreus del Delta de l'Ebre.

Tritó del Montseny, un amfibi autòcton de Catalunya en perill crític d'extinció.

Malgrat aquest fet, els científics també reivindiquen que la mà de l'home ha provocat que aquests processos passin més de pressa i puguin tenir efectes més devastadors: l'home fins a 2015 és responsable de l'extinció de 322 espècies, nombre que hi hem de sumar totes aquelles espècies que estan en perill d'extinció. La contaminació dels rius, l'ocupació o destrucció dels llocs de cria, la destrucció dels hàbitats (com la tala d'arbres a l'Amazònia) i la caça indiscriminada són algunes de les accions protagonitzades pels humans que han provocat que moltes espècies desapareguin localment d'algunes àrees. Aquest problema s'agreuja quan una d'aquestes espècies té un hàbitat molt reduït, és a dir, que el trobem en llocs molt específics.

A més a més, la possibilitat de portar animals i mercaderia d'un continent a l'altre està afavorint l'aparició d'un nou problema: les espècies invasores. Les espècies invasores són espècies que arriben d'altres hàbitats i no troben cap tipus de rival ni depredador al nou hàbitat, és el cas del musclo zebra (*Dreissena polymorpha*) o del caragol poma (*Pomacea bridgesii*).

D'altra banda, no totes les extincions són puntuals, com podria ser l'extinció dels dinosaures, d'altres poden ser més graduals de manera que, al cap de milers d'anys, una espècie sigui desplaçada per una altra a causa de la competència per l'aliment.

A més dels efectes negatius provocats per l'home i els possibles efectes ambientals que poden desencadenar extincions massives, també existeix un component genètic que pot provocar que una població o, fins i tot la totalitat de l'espècie, es vegi amenaçada. Quan una població és petita, l'efecte de les malalties hereditàries o mutacions genètiques és major, fet que pot provocar la mort de tots els individus i la pèrdua d'aquesta espècie en aquell hàbitat. D'altra banda, no totes les extincions són

puntuals, com podria ser l'extinció dels dinosaures, d'altres poden ser més graduals de manera que al cap de milers d'anys una espècie sigui desplaçada per una altra a causa de la competència per l'aliment. A més dels efectes negatius provocats per l'home i els possibles efectes ambientals que poden desencadenar extincions massives també existeix un component genètic que pot provocar que una població o, fins i tot la totalitat de l'espècie, es vegi amenaçada. Quan una població és petita, l'efecte de les malalties hereditàries o mutacions genètiques és major, fet que pot provocar la mort de tots els individus i la pèrdua d'aquesta espècie en aquell hàbitat.

ELS AMFIBIS, ELS MÉS AMENAÇATS

D'entre totes les espècies d'animals, els vertebrats són els més amenaçats, ja que les condicions de reproducció són més limitades que no pas els invertebrats.

El cas dels amfíbics és més alarmant, ja que un 41% de les espècies estan amenaçades. Aquest grup necessita zones d'aigua estancada per a reproduir-se i créixer. La destrucció i contaminació de les llacunes, estanyos i zones inundades d'arreu del món estan provocant que la natalitat baixi. Aquest grup és molt important ja que és la base de l'alimentació de moltes altres

espècies i podrien desencadenar un seguit d'extincions d'altres espècies.

I A CATALUNYA QUÈ?

Catalunya té com a mínim 84 espècies considerades en perill d'extinció, segons un estudi realitzat el 2010. Algunes d'aquestes espècies estan esteses a d'altres llocs, com la llúdriga, el llop, l'ós bru o el trençalòs (*Gypaetus barbatus*). D'altres són molt característiques de la Península Ibèrica i per tant la seva extinció provocaria la pèrdua d'aquesta espècie per sempre. Alguns d'aquests organismes són el linx ibèric (*Lynx pardina*), el cranc de riu ibèric (*A. pallipes*) o el llangardaix dels Pirineus (*Lacerta agilis*).

Tot i això, la Generalitat de Catalunya i amb l'ajuda d'altres organitzacions a nivell europeu i estatal està aconseguint reintroduir espècies extintes (com la cabra salvatge dels Pirineus) o elaborar plans de protecció per a les espècies més amenaçades del nostre país. Cal recordar que hem heretat un planeta únic, un planeta que conté el bé més preuat i al qual li devem la nostra existència: la vida. La Terra és l'únic planeta conegut amb éssers vius; és el nostre deure protegir-la i mantenir-la per a què les properes generacions en puguin gaudir tant com nosaltres ho hem fet.

Toni García

Els bestiaris medievals

No hi ha nen o nena que no experimenti la fascinació pels animals.

No hi ha home o dona que no conservi una part d'aquesta fascinació infantil. Les bèsties ens atrauen perquè estan vives: corren, salten, repten, volen...

Provoquen en nosaltres el desig de capturar-les i de fer-les nostres i, com que sovint no podem aconseguir-ho d'una altra manera, les dibuixem, les fotografiem o les representem en ninots de drap, de fusta i de plàstic. Els animals –sobretot els que els humans no hem domesticat– ens atreuen també pel que tenen d'estrany i d'amenaçador. Ens agradaria comunicar-nos-hi però resten impenetrables. Fugen, ens planten cara o ens ataquen per defensar-se o perquè ens consideren una pressa o un competidor com qualsevol altre. Els animals mosseguen, piquen, esgarrapen, endrapen... Són seductors en la seva enorme diversitat de formes i mides, però alhora, ens inquieten i ens espanten. En molts contes i llegendes representen forces destructores que s'han de témer i de les quals cal guardar-se prou. També n'hi ha que ajuden l'heroi del relat com a expressió de forces benèvols. Naturalment, els animals no són ni bons ni dolents. Són el que són i prou.

Les persones, però, els hem associat des d'èpoques remotes a virtuts i defectes morals fins al punt d'humanitzar-los o convertir-los en símbols. Així hem atribuït al lleó, la noblesa; a la guineu, l'astúcia; al llop, la ferocitat; al mussol, la saviesa... I és per aquí com van néixer, ja a l'Antiguitat, les faules d'animals, punt de partida d'una llarguíssima tradició literària a la qual pertanyen tant *El llibre de les bèsties* de Ramon Llull com bona part de les pel·lícules de dibuixos animats dels estudis Disney.

A l'Edat Mitjana, en una època en què el món era encara immens i desconegut i la Ciència tal com l'entendem avui dia encara estava per néixer, van aparèixer arreu d'Europa un seguit de llibres il·lustrats que equivaldrien, en part, als nostres actuals llibres de zoologia. Eren coneguts amb el nom de bestiari. Alguns eren catàlegs descriptius d'animals que recollien el que d'ells es deia des del temps antics, barrejant dades certes amb d'altres bastant fantàsiques però donades per bones, especialment les relacionades amb bèsties que ara en diríem exòtiques, com l'elefant o la pantera. D'altres bestiari, els més divertits de llegir, tenien a vegades més de col·lecció de relats fabulosos i moralitzadors que de tractats de zoologia. Són el producte d'una mentalitat –la medieval– que contemplava la naturalesa com a símbol d'una altra realitat transcendent i per a la qual no hi havia fronteres clares entre allò real i allò meravellós. Així, en aquests bestiari, s'hi inclouen explicacions d'animals fabulosos, com ara el drac o el griu, junt amb d'altres de debò convertits sovint en exemples morals o en símbols religiosos. Darrera o sota tot plegat rau aquella fascinació ambivalent dels humans envers els animals de què he parlat.

Val a dir que els bestiari ens proporcionen les claus per comprendre les representacions simbòliques d'animals que podem veure en moltes obres artístiques medievals. Per introduir-vos en la seva lectura, sempre curiosa i divertida, us proposo que en llegiu algunes mostres. Provenen d'una sensacional antologia publicada en castellà per l'editorial Siruela.

PANTERA:

[...] la pantera es querida por todos los animales, pero odiada por todas las serpientes. Es multicolor como la túnica de José, es noble y está adornada como una reina, según dice la Sagrada Escritura [...]. Este animal es pacífico y muy inteligente; cuando ha saciado su hambre, descansa durante tres días, y al cabo de ese tiempo se levanta.

Del mismo modo resucitó Nuestro Señor después de tres días. Cuando despierta la pantera, lanza un rugido con toda la fuerza de sus pulmones, y de su boca sale un aliento perfumado. Los animales próximos, y los alejados, se dirigen hacia el lugar de donde procede el sonido y del que viene ese suave aroma.

Es así como el Señor resucitado hizo percibir un dulce perfume "a los que estaban cerca de

Él y a los que estaban lejos", y difundió la paz, así en la tierra como en el cielo...

GRIFO:

A éste [animal] se le llama grifo, porque es un cuadrúpedo con alas. Esta especie de animal salvaje nace en las zonas de Hiperbórea, o en sus montes. Todos los miembros de su cuerpo son como los de un león, pero sus alas y su rostro son como los de un águila. Es tremendamente hostil a los caballos. Pero también es capaz de despedazar a cualquier ser vivo que encuentre en su camino.

SALAMANDRA O SYLIO:

Sylio es un animalito

semejante a un pequeño lagarto. De él dice Salomón que debe hallarse y residir en el palacio del rey, para dar ejemplo. Y dice además el Fisiólogo sobre este animal, que es de tal naturaleza, que si por casualidad viene a parar al fuego ardiente, lo apagará de inmediato. El animal es tan frío, y de tal naturaleza, que el fuego no podrá arder allá donde se encuentre. El significado es el siguiente: recordadlo bien. Una bestia de tal poder representa a un hombre tal como fueron Ananías, Azarías y Misael, que sirvieron muy bien a Dios: esos tres salieron del fuego ardiente dando alabanzas a Dios, tal y como David nos dice ciertamente en su escrito [...]. Así debe entenderse: quien no tiene más que su fe, no recibirá del fuego mal alguno, ni le quemará el infierno [...]. A este animal le damos también otro nombre: se le llama salamandra, como hallamos en los textos. Suele trepar a los manzanos y envenenar la fruta; y si cae

en un pozo, emponzoñará el agua.

FÉNIX:

El fénix es un ave de Arabia, del que solamente hay uno en el mundo; y es del tamaño de un águila, pero tiene una cresta bajo la mandíbula, a ambos lados, y las plumas en torno a su cuello relucen como oro fino de Arabia. Pero más abajo, hasta la cola, es de color púrpura, y tiene la cola rosa, según el testimonio de los árabes, que lo han visto muchas veces.

[...] Cuando el fénix se acerca a su muerte, recoge especias variadas; son las buenas obras y las diversas virtudes del alma. Amontona las plantas aromáticas y se entierra en medio; es lo que hace el justo, cada vez que rememora el gran número de sus buenas obras. Enciende voluntariamente el fuego con

sus alas al calor del sol, pues el justo, con las alas de la contemplación, se inflama al fuego del Espíritu Santo. He aquí, pues, cómo se quema el fénix, pero renace de sus cenizas...

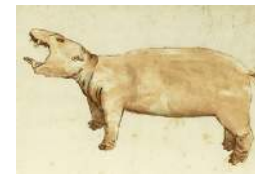
TIGRE:

Existe un cuadrúpedo semejante al león, de hocico más largo y más curvado. Se encuentra en la India, y lo llaman tigre; se dice que guarda a sus crías en una bola de cristal hueca. Cuando descubre que le han robado a su cachorro, se precipita tras las huellas del ladrón a la velocidad del viento, y lo alcanza, por grande que sea la distancia que los separa. Entonces, el ladrón entrega al tigre su cachorro dentro de la bola de vidrio, y el cuidadoso animal teme romperla y herir al cachorro. Se lo lleva de regreso a su guarida,

haciendo rodar la esfera de cristal delante de sí.

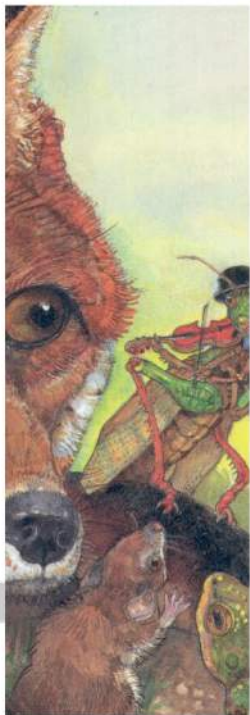
HIPOPÓTAMO:

Los hipopótamos son unas fieras monstruosas que viven en la India, mayores de cuerpo que los elefantes; dicen que viven en cierto río de agua imbebible. Cuentan que, en una ocasión, arrastraron en una hora a los voraces abismos de sus torbellinos a doscientos hombres, y los devoraron de cruel manera [...]. Y junto a esas increíbles historias, se han inventado las horrendas figuras de los hipopótamos, que tienen —se dice— tres colores. Por el enorme tamaño de sus fauces, se les compara a un cedazo. Pero son tan tímidos que, si se les persigue, huyen hasta el punto de sudar sangre.

Máximo Sancho

Llibres bestials!!

Les faules d'Isop:

Algunes de les faules més famoses d'Isop són La cigala i la formiga, el noi que va cridar llop, Pere i el llop, el gos i l'os, el corb i la guineu, la guineu i el raïm, el ratolí i el lleó, la llebre i la tortuga, el roure i la canya...

Moby Dick:

L'obsessió del capità Ahab per caçar Moby Dick, la mítica balena blanca, transforma l'expedició balenera del Pequod en una aventura insòlita amb un desenllaç sorprenents.

Colmillo blanco:

La novel·la narra les aventures d'un gos llop anomenat "Colmillo Blanco" des que és un cadell fins a convertir-se en un gos de baralles, passant per la seva estada en un tribu d'indígenes americans.

Bave, el cerdito valiente:

A la tranquil·la granja dels senyors Hogget la vida transcorre sense cap sorpresa ni ensurts. Tothom té feina: el granger Hogget s'ocupa de pasturar les ovelles, de vendre els seus productes al mercat..., la seva senyora estén la roba i cuina deliciosos pastissos, la gossa Fly és un expert gos d'atura. Però un bon dia apareix a la granja un animal que no es conforma amb la feina que li ha tocat: el simpàtic i intel·ligent porquet Babe.

Un oso llamado Paddington:

Fa cinquanta anys, un ós que acaba d'arribar del Perú, va conèixer la família Brown a l'estació de Paddington. Des d'aleshores, la vida dels Brown ja no serà la mateixa ja que les situacions més quotidianes es converteixen en quelcom extraordinari quan l'ós Paddington s'instal·la a casa seva. Paddington es convertirà en l'ós preferit de quasi tots.

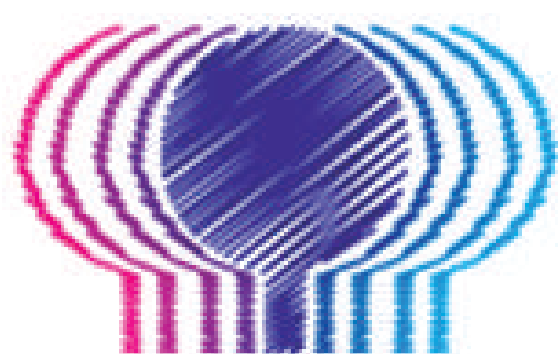
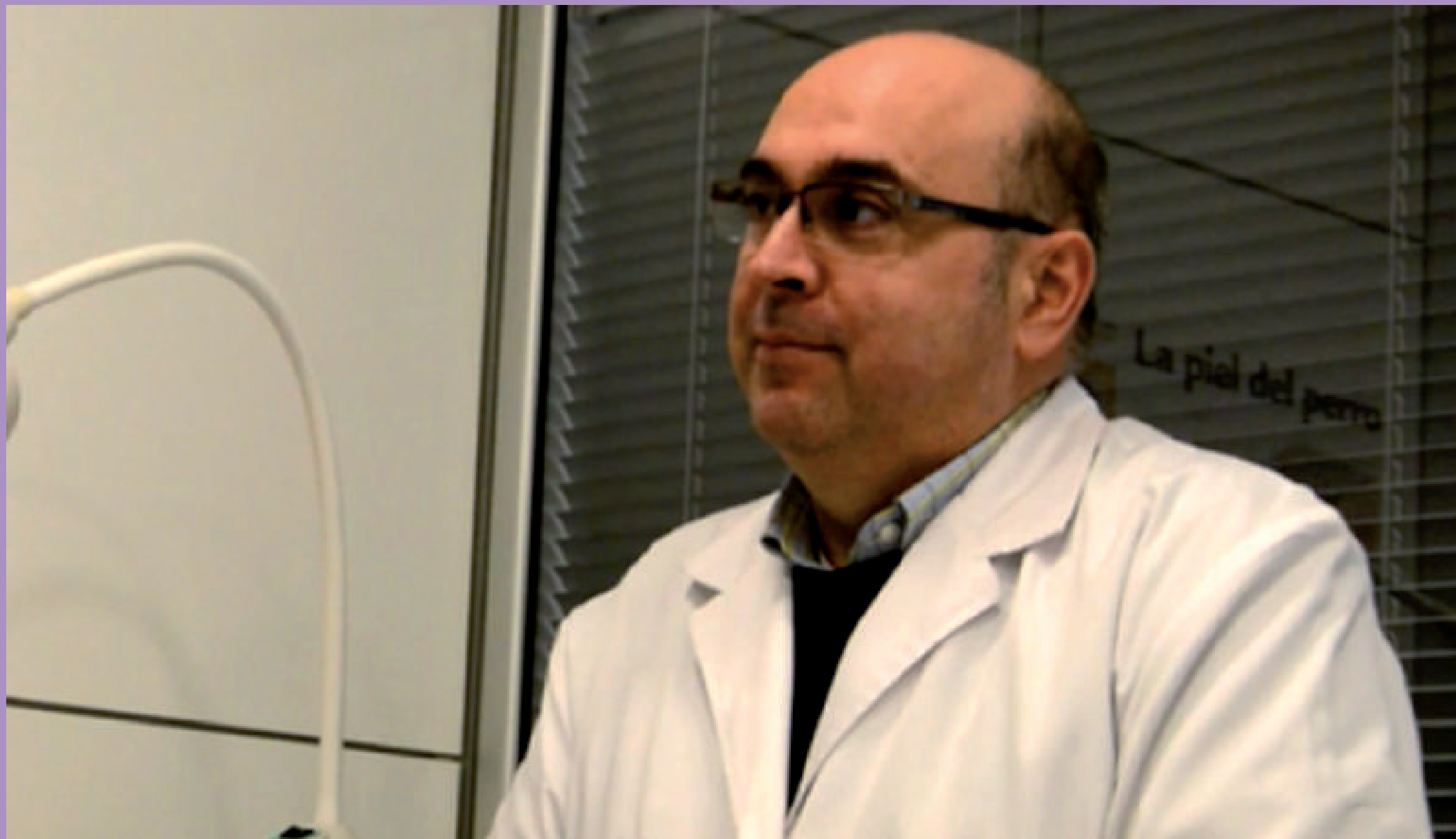

La rebel·lió dels animals:

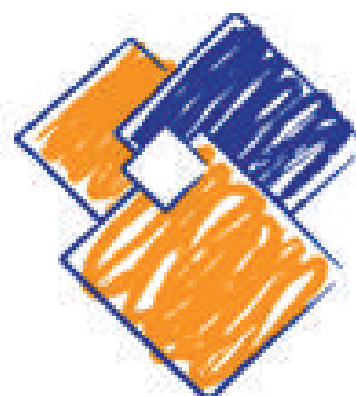
La rebel·lió dels animals de George Orwell és una faula sobre uns animals que expulsen el seu amo Jones de la masia en què els tenia esclavitzats. Arran d'un somni premonitori que el porc més vell de la granja (Vell Major) explica a la resta, s'esdevé aquesta revolució espontània on els animals creen un sistema de govern propi que es regeix pels 10 Manaments:

- Tot allò que vagi sobre dues potes és un enemic.
- Tot allò que vagi sobre quatre potes o tingui ales és un amic.
- Cap animal no portarà robes.
- Cap animal no dormirà en llit.
- Cap animal no beurà alcohol.
- Cap animal no matarà un altre animal.
- Tots els animals són iguals.

Entrevista a: Prudenci Irurre, veterinari

Fundació Privada
• Sant Gervasi •

ESCOLA SANT
GERVASI
COOPERATIVA